

**Többes mérce
a kisebbségi hovatartozás megvallásánál?¹**

**Multiple scale to measure ethnic
status?**

When studying the current regulations in Hungary, we can agree that today's dough-baked and gappy rules hurt both democracy and enforcing human rights by using multiple scale to measure ethnic status. It's the national lawmakers' job to eliminate these deficiencies and guarantee conditions to practice human rights because the international human right documents can help only indirectly.

Szabadság és/vagy kisebbségi jogok

Az emberi jogok és szabadságok rendszerében az identitás megválasztásának és megvallásának szabadsága az első pillantásra teljesen korlátlanoknak tűnik. E joghoz, hogy valaki külső befolyástól mentesen, kényszer nélkül, ha akarja megvallja, milyen nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozik, ahogy jogában áll ezt elhallgatni, avagy hovatartozásáról nyilatkozni, továbbá hovatartozását megváltoztatni, esetleg többféle csoporthoz is tartozónak, többes kötődésűnek tekinteni önmagát. Az emberi méltóság és önrendelkezési jog, az etnikai, nemzeti identitás akkor is elválaszthatatlan része a személyiségnek, ha a nemzetközi dokumentumok zömében erről nem rendelkeznek külön. A korlátlanság érzését csak fokozza, hogy az emberi jogi dokumentumokat átfésülve sem találunk arra vonatkozó rendelkezést, vajon milyen módon válik a külvilág, a többségi társadalom vagy a közhatalom számára félreérthetetlenné a nemzeti, etnikai identitás. Például az ENSZ Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya anélkül biztosítja a nemzeti, vallási vagy nyelvi kisebbségek jogát saját kultúrájához, vallásához, nyelvhasználathoz, hogy meghatározná, mit jelent a kisebbséghez tartozó személy fogalma.² Hasonlóan szűkszavú e téren az Európa Tanács Nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezménye, miszerint „Minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek joga van szabadon megválasztani, hogy kisebbségiként kezeljék-e vagy sem, és ebből a választásából vagy e választásával összefüggő jogainak gyakorlásából semmiféle hátránya ne származzék.”³ A definíciókat tartalmazó Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartája sem nyújt segítséget, mert arról hallgat, vajon a nyelvi jogok kedvezményezettjét miként lehet egyértelműen meghatározni, és ennek alapján számba venni. Vajon hogyan lehet így a Karta szerint a részes államokban teljesíteni, „hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket illető politikájuk kialakítása során figyelembe veszik az ezeket a nyelveket használó csoportok által jelzett szükségleteket és kívánásokat?”⁴ Nyilvánvalóan csak

¹ Az írás az MTA Jogtudományi Intézete által rendezett konferencián (Regisztrálható-e az identitás? – A szabad identitásválasztás és a nemzeti hovatartozás regisztrálása. 2002. október 7–8.) elhangzott előadás alapján készült.

² Kihirdette az 1976. évi 8. törvényerejű rendelet (27. cikk).

³ Kihirdette az 1999. évi XXXIV. törvény (3. cikk 1. bek.)

⁴ Kihirdette az 1999. évi XL. törvény (7. cikk 4. bek.).

ügy, ha egyértelművé válik a politikai döntéshozók számára is, hogy mekkora az érintett nyelvi csoport, hol él, hányan akarják nyelvüket az iskolában is tanulni stb.

Álláspontom szerint e szabadság, még ha jogi köntösben is jelenik meg, nem alkalmas arra, hogy a tételes kisebbségi jogok fundamentuma legyen, mert az egyéni és a kollektív, de még a kollektívan gyakorolható jogok biztosítása sem képzelhető el a jogalanyok azonosítása, a jogosultság valamilyen igazolása, de legalábbis valószínűsítése nélkül. *Pusztán az identitás szabad megvállásának hangoztatása nem más, mint az állam tartózkodásának, be nem avatkozásának követelése* és esetlegesen a kisebbségi létehez társítható hátrányos megkülönböztetés tilalmazása. Ennyiben tehát a szabadság korlátlan, bár a diszkrimináció tilalmát megsértővel szemben a jogi fellépéshez a sértett, sérelmet szenvedett azonosítása már nem kerülhető meg. Ám a kisebbségi nyelv, kultúra megőrzése a többségi társadalom, a hatóságok aktivitását követeli meg, különösen a költségvetés, a közösségi intézmények és szolgáltatások terén.

A nemzeti vagy etnikai identitás önkéntes megvállásának, illetve elhallgatásának joga tehát szabadságában áll mindenkinek, de *a kisebbségi jogok jogalanyává váláshoz a belső jogban megszabott rend szerint az azonosítás nem kerülhető meg.* Mivel a nemzetközi jog ehhez közvetlenül nem kínál modellt, a jogállamiság követelményei szerint minden államnak magának kell a saját kisebbségeinek is megfelelő azonosítási eljárást meghatároznia. Ennek a belső jogba tartozó szabályozásnak *az alkotmányosság és a kisebbség saját igényei* (pl. a kisebbségi közösség is szerepet vállalhat a kisebbségi személy azonosításában, befogadásában, az oda tartozás megállapításában) által szabott keretbe kell illeszkednie.

Országonként eltérő módszert alkalmaznak a kisebbségi jogok alanyainak azonosítására. Magyarországon úgy tűnik, egy évtized sem volt elegendő, hogy az alkotmányosság és a kisebbségek által is elfogadott azonosítási rend szülessen. Többek között erre utalnak a kisebbségi önkormányzati választással kapcsolatos viták, hiszen az összes, így a többséghez tartozó választópolgár is voksolhat a kisebbségek reprezentációját szolgáló választáson, eltérve az alaptörvény céljától és betűjétől. A hazai hiányt bővebben szociológiai, politológiai kutatásokkal lehetne bizonyítani, itt csupán a hatályos jogi szabályozás áttekintésére vállalkozunk.

A megvállás, azonosítás esetei

A hazai jogi szabályozásban, beleértve azokat a nemzetközi egyezményeket is, amelyeknek részese Magyarország, legalább egy tucat olyan *jogviszonyt* találunk, amelyekben valamilyen módon megvállják a nemzeti, etnikai hovatartozást, illetőleg más módon azonosítják. Ezeket a következők szerint csoportosíthatjuk.

- *Népszámlálás, statisztika.* Feltehetőleg abból kiindulva, hogy az identitás megvállása önkéntes és szabad,⁵ a népszámlálás⁶ is ilyen lehet. Ugyanakkor, az előbbi két

⁵ 1993. évi LXXVII. törvény (Kisebbsvtv.) 7. § (1) Valamely nemzeti, etnikai csoport-hoz, kisebbséghez (a továbbiakban: kisebbséghez) való tartozás vállalása és kinyilvánítása az egyén kizárólagos és elidegeníthetetlen joga. A kisebbségi csoporthoz való tartozás kérdésében nyilatkozatra senki sem kötelezhető. (2) A nemzeti és etnikai önazonossághoz való jog és ilyen kisebbséghez való tartozás vállalása és kinyilvánítása nem zárja ki a ket-tős vagy többes kötődés elismerését.

⁶ Kisebbsvtv. 8. § A nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozó állampolgár joga, hogy kisebbséghez tartozását az országos népszámlálás alkalmával titkosan és névtelenül meg-vallhassa.

rendelkezés, beleértve a titkosságot és a névtelenséget is, csak a kisebbségi törvény hatálya alá tartozó, azaz magyar állampolgárságú, tizenhárom kisebbségi csoport valamelyikébe sorolható személyre vonatkozik. Ezzel szemben népszámláláskor a statisztikai adatgyűjtés a hazai lakónépességre, azaz belföldiekre és külföldiekre egyaránt kiterjed.⁷

- *Személyes adatok kezelése.* A nemzeti és etnikai hovatartozás különleges adatnak minősül, így kezelését minden, az állam joghatósága alá tartozó ember esetében, többletgaranciákkal védik.⁸ Ennek szellemében kellene eljárni a népesség- és lakcímnnyilvántartásban kezelt adatok kiadásánál is, ám a szabályozás ennél engedékenyebb, mert ha a kérelmezőt erre törvény (pl. az adatvédelmi törvényben szereplő céloktól eltérően) felhatalmazza, úgy a nemzeti, nemzetiségi és etnikai hovatartozás valószínűsítésére alkalmas adat kiadható.⁹ A kisebbségi törvény hatálya alá tartozókat is „csak” ugyanez a védelem illeti meg egy utaló szabály alapján.¹⁰
- *Névhasználat, anyakönyvezés.* Az Alkotmány értelmében a hazai kisebbségeket megilleti a „saját nyelven való névhasználat” joga,¹¹ amely a kisebbségi törvény szerint

⁷ 1999. évi CVIII. törvény a 2001. évi népszámlálásról, valamint a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény módosításáról, 2. § A népszámlálás során az adatszolgáltatás a természetes személyek, a lakó- és üdülőegységek, valamint a közösségi elhelyezést szolgáló intézetek (pl. diákotthon, kórház) következő adatainak összeírására terjed ki: a) a természetes személyekre vonatkozóan: nem, születési időpont, lakóhely, családi állapot, családi állás, termékenység, iskolába járás, iskolai végzettség, személyek és háztartások megélhetési forrása, foglalkozás, munkáltató és munkahely, közlekedés, utazás, egészségi állapot, állampolgárság, vallás, nemzetiség, anyanyelv, nyelvismeret, a lakáshasználat jogcíme, üdülőtulajdon;

3. § (1) Az adatszolgáltatás – a (2) bekezdésben felsorolt kérdések kivételével – kötelező. Az adatszolgáltatók kötelesek a népszámlálás körébe tartozó adatokat a valóságnak megfelelően, az 1. §-ban meghatározott időszakban megadni.

(2) Az adatszolgáltatás az egészségi állapotra, a vallásra, az anyanyelvre és a nemzeti ségre vonatkozóan önkéntes.

⁸ 1992. évi LXIII. törvény 3. § (2) bekezdése értelmében a nemzetiségi és etnikai hovatartozásra vonatkozó személyes adatot kezelni csak az érintett írásbeli hozzájárulásával vagy nemzetközi egyezményen, az Alkotmányban biztosított alapjog érvényesítése, nemzetbiztonsági, bűnmegelőzési vagy bűnüldözési érdekből, törvényben meghatározott esetben lehetséges.

⁹ 1992. évi LXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartása végrehajtásáról szóló 146/1993. (X. 26.) Korm. rendelet 22. § (1) Adatszolgáltatás igénylésekor az érintett polgár azonosításra alkalmas természetes személyazonosító adatait, illetőleg lakcímét, csoportos adatszolgáltatás igénylése esetén a csoportismérveket, a személyazonosító igazolványra vonatkozó adat igénylésekor pedig az igazolvány okmányazonosítóját kell megadni. Ha a csoportismérv olyan következtetések levonására alkalmas, amelyeknek alapján valószínűsíthető az érintett személyek faji eredete, nemzeti, nemzetiségi és etnikai hovatartozása, vallásos vagy más meggyőződése, az adatszolgáltatási kérelem nem teljesíthető, kivéve, ha ezeknek az adatoknak a kezelésére törvény a kérelmezőt feljogosítja.

¹⁰ Kisebbsvtv. 13. § A kisebbséghez tartozó személynek joga van: c) kisebbségi voltával kapcsolatos személyi adatok védelméhez külön törvényben meghatározottak szerint.

¹¹ 1949. évi XX. törvény 68. § (2) bekezdése.

azt jelenti, hogy gyermekének is szabadon választhat utónevét,¹² míg a letelepedett, illetve a letelepedés szándékával itt élő magyar nemzetiségű külföldiek „az utónevüknek megfelelő magyar utónevét viselhetnek”,¹³ sőt honosításkor az új magyar állampolgár családnevét is magyarra fordíthatják kérelmére, és így vezetik be az anyakönyvbe.¹⁴ A kisebbségek azonban az anyakönyvezéskor családi és utónevüket is anyanyelvük szabályai szerint kérhetik a bejegyzést (latin betűs írásmóddal a saját írásmód mellett).

- **Személyes okmányok kiadása.** A hazai kisebbséghez tartozónak joga van ahhoz, hogy maga és gyermeke számára, az általa választott nevet anyanyelve szabályai szerint is jelenítse meg a különböző személyes okmányaiban, tehát két nyelven.¹⁵ A magyar állampolgároknak, a bevándorolt és a menekült személyeknek kiadandó állandó személyazonosító igazolványban a kérelmező feltünteteti családi és utónevét „nemzetiségi nyelven is”.¹⁶ A név hivatalos használata az eljárásban tehát nem etnikai és nem csak a hazai kisebbségeket megillető jog?
- **Választójog.** A kisebbségi önkormányzati választáson minden választópolgár részt vehet, így a többség választhatja meg a kisebbség képviselőit. Mivel az Alkotmány rendelkezése ellentmondó, mert míg a kisebbségek joga az önkormányzat létrehozása, addig a választójog e téren nem csak rájuk terjed ki,¹⁷ a visszaélés mára gyakorlattá vált. A választási eljárásban ugyanis a kisebbségi jelöltséghez sem kell más, csak annak vállalása.¹⁸
- **Gyermekvédelem, gyermeki jogok.** Bizonyára az ENSZ gyermeki jogokról szóló egyezménye nyomán, amely szerint az állam a család nélküli gyermeknek a helyettesítő védelem nyújtásakor köteles a saját nyelve, kultúrája, vallása szerinti környe-

¹² Kisebbsvtv. 12. § (1) bekezdése.

¹³ 2/1982.(VIII. 14.) MTTH rendelkezés az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviseletről.

¹⁴ 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról 20/A. § (1) bekezdés c.) pontja.

¹⁵ Kisebbsvtv. 12. § (1) A kisebbséghez tartozó személynek joga van saját és gyermeke utónevének szabad megválasztásához, családi és utónevének anyanyelve szabályai szerinti anyakönyveztetéséhez és annak – jogszabályban meghatározott keretek között – hivatalos okmányokban való feltüntetéséhez. A nem latin írásmóddal történő bejegyzés esetén kötelező a fonetikus, latin betűs írásmód egyidejű alkalmazása is.

(2) Kérésre az anyakönyvezés és az egyéb személyi okmányok kiállítása – az (1) bekezdésben meghatározottak szerint – kétnyelvű is lehet.

¹⁶ 168/1999. (XI. 24.) Korm. rendelet a személyazonosító igazolvány kiadásáról és nyilvántartásáról (Melléklet).

¹⁷ Alkotmány 68. § (4) bekezdése értelmében „A nemzeti és etnikai kisebbségek helyi és országos önkormányzatokat hozhatnak létre”, míg a 70. § (1) bekezdése szerint „A Magyar Köztársaság területén élő minden nagykorú magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy az országgyűlési és a helyi önkormányzati, továbbá a kisebbségi önkormányzati választásokon választható és – ha a választás, illetőleg népszavazás napján az ország területén tartózkodik – választó legyen, valamint országos vagy helyi népszavazásban és népi kezdeményezésben részt vegyen”.

¹⁸ 1997. évi C. törvény a választási eljárásról [„j) *kisebbségi jelölt*: valamely – a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvény szerinti – nemzeti vagy etnikai kisebbség képviselőjét vállaló független jelölt, illetőleg a kisebbségi szervezet jelöltje”].

zetet biztosítani, illetve a kisebbségi gyermeknek eleve az identitása megőrzését¹⁹, a hazai gyermekvédelmi szabályok is ezt követik. Például az átmeneti gondozás megkezdésekor vagy a gondozási hely megválasztásánál lényegében hivatalból tekintetbe veszik a gyermek nemzetiségi és kulturális hovatartozását.²⁰

- *Oktatás.* Ahhoz, hogy a kisebbséghez tartozók saját nyelvüket, kultúrájukat megőrizzék, azonosítani kellene, kik és hol, hányan igényelnek a közoktatásban kisebbségi nyelvi és anyanyelvű képzést. A kisebbségi törvény²¹ egyéni jogként rendelkezik kisebbségi oktatásról, hozzátéve, hogy azt nyolc azonos nemzetiséghez tartozó szülő kérheti, illetőleg a települési és a kisebbségi önkormányzat közreműködik a felmérésben. Ám előfordulhat, hogy a cigánysághoz tartozók felzárkóztatását senki sem kéri, és kisebbséghez tartozásról, azonosításukról semmiféle szabályt nem biztosítanak. Nem csoda, hogy az oktatási igazgatásban sincs eligazító rendelkezés, a szabályok abból indulnak ki, hogy „a kisebbséghez tartozó tanuló” bizonyára meg-egyeznek „a nemzeti, etnikai kisebbségi oktatásban résztvevővel”, így további támogatásra nincs szükség, legfeljebb a tanuló törzslapjára feljegyzik a részvételt.²²

¹⁹ 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett egyezmény 20. cikk 3. bek. („A megoldás kiválasztásánál kellően figyelembe kell venni a gyermek nevelésében megkívánt folyamatosság szükségességét, valamint nemzetiségi, vallási, kulturális és nyelvi származását.”), 30. cikk („saját kulturális életét élje, vallását vallja és gyakorolja, illetőleg csoportjának többi tagjával együtt saját nyelvét használja”).

²⁰ 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről 53. § (1) bek., („a terv elkészítésekor figyelemmel kell lenni a) a gyermek [...] nemzetiségi, etnikai és vallási hovatartozására”), 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról („A gyermek nemzetiségi, vallási és kulturális hovatartozásának az a gondozási hely felel meg, amely biztosítja a) a nemzetiségi és kulturális hovatartozásnak megfelelő nyelvi és egyéb ismeretek megszerzését és gyakorlását, c) a nemzetiségi, kulturális és vallási hovatartozásnak megfelelő társadalmi kapcsolatok fenntartását”).

²¹ Kisebbsvtv. 13. § A kisebbséghez tartozó személynek joga van: a) anyanyelvének, történelmének, kultúrájának, hagyományainak megismeréséhez, ápolásához, gyarapításához, továbbadásához; b) részt venni az anyanyelvű oktatásban és művelődésben; 43. § (1) Az állam a magyarországi kisebbségek anyanyelvét közösségösszetartó tényezőként ismeri el, oktatásukat – ahol ezt igénylik – a kisebbségi települési önkormányzatokhoz nem tartozó közoktatási intézményekben a (2)–(4) bekezdésekben, valamint a 44–49. §-okban foglaltak szerint támogatja. (2) A kisebbséghez tartozó gyermek, a szülője vagy gondviselője döntésének megfelelően, anyanyelvű, illetőleg anyanyelvi (anyanyelven és magyar nyelven történő) vagy magyar nyelvű oktatásban részesül, illetőleg részesülhet. (4) Egyazon kisebbséghez tartozó nyolc tanuló szülőjének vagy törvényes képviselőjének kérése esetén kisebbségi osztály vagy tanulócsoport indítása, illetve működtetése kötelező. 45. § (2) A cigány kisebbség iskolázottságbeli hátrányainak csökkentése érdekében sajátos oktatási feltételek teremthetők. 46. § (1) A kisebbségi oktatásra irányuló igények felmérésében és az oktatás megszervezésében a helyi és a kisebbségi önkormányzatok együttműködnek.

²² Például 46/2001. (XII. 22.) OM rendelet a kollégiumi nevelés országos alapprogramjának kiadásáról, vagy 24/1997. (VI. 5.) MKM rendelet az alpműveltségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról (3. §), 26/2001. (VII. 27.) OM rendelet a szakmai vizsgáztatás

- *Elismerések.* A kisebbségi ügyek társadalmi elfogadottsága érdekében jogszabály rendelkezik különböző díjakról, ünnepekről. Jellemzőjük, hogy nem határozzák meg, ki és miként azonosítja a megemlékezés alanyát és tárgyát,²³ vagy ha mégis, úgy a magyar nemzetiségűekre összpontosítanak.²⁴ Másként fogalmazva, az azonosítás egyértelművé tevő szabályt ezekben sem találunk.
- *Magyar igazolvány.* Sajátos jogviszonnyá vált a környező hat országban élők támogatása, kedvezményezése, amelynek előfeltétele a nemzetiség megvallása, valamint annak önálló eljárásban való elfogadása, meghatározása, ellenőrzése, nyilvántartása.²⁵ Ez alapvetően a magyar nemzetiségűekre terjed ki, de a hozzátartozói igazolványt a nem magyar nemzetiségű gyermek és házastárs is megkaphatja, így a támogatás élvezőjévé válhat.²⁶ Az egyes kedvezményekhez további

általános szabályairól és eljárási rendjéről [6. § (1) A szakmai vizsga nyelve magyar, illetőleg a nemzetiségi tanítási nyelvű szakképző iskolákban a vizsgázó választása szerint magyar vagy a nemzetiség nyelve, vagy más idegen nyelven... (4) A törzslapot a nemzeti iskolában, továbbá ha a vizsgázó a szakmai vizsgán az idegen nyelven kívül más tantárgyból is idegen nyelven köteles vizsgázni, a magyar nyelven kívül nemzetiségi és magyar nyelven is vezetni kell.]

²³ Például a 116/1995. (IX. 28.) Korm. rendelet a Kisebbségek Napjáról (1. § A Magyar Köztársaság Kormánya a kisebbségek társadalmi helyzetét, jogaik védelmét és érvényesítését, a demokrácia fokmérőjének tekinti. Az alkotmányos keretek között Magyarországon tevékenykedő kisebbségek jogait biztosítani kell. Az állam, a társadalom kötelessége a nemzeti és etnikai, vallási kisebbségek mint hagyományörző és -fejlesztő közösségek támogatása. Elismerésre méltónak tartva a kisebbségek érdekében kifejtett tevékenységet, a Kormány december 18-át a Kisebbségek Napjának nyilvánítja.)

²⁴ Például a 11/1999. (I. 29.) FVM rendelet a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által adományozható díjakról és más elismerésekről („E rendeletben foglalt szakmai elismerésben külföldön élő magyar állampolgárok, illetve magyar nemzetiségű, nem magyar állampolgárok is részesíthetők. Külföldi állampolgár díjazása és más elismerése esetén a külügyminisztert előzetesen tájékoztatni kell.”)

²⁵ 318/2001. (XII. 29.) Korm. rendelet a magyar igazolvány és a magyar hozzátartozói igazolvány kiadásával kapcsolatos eljárásról [4. § (1) A „Magyar igazolványt” kérelmező számára a lakóhelye szerinti államban működő magyar diplomáciai és konzuli képviselői igazolást állít ki a (2) bekezdésben meghatározott feltételek teljesítése esetén. (2) Az igazolás annak a Szátv. hatálya alá tartozó kérelmezőnek adható ki, aki *a*) a magyar nemzeti közösséghez való tartozását a „Magyar igazolvány” iránti kérelem benyújtásával kinyilvánította, továbbá *b*) tud magyar nyelven; vagy *c*) a lakóhelye szerinti állam *ca*) magát magyar nemzetiségűnek valló személyként tartja nyilván, vagy *cb*) területén működő, magyar nemzetiségű személyeket tömörítő szervezet nyilvántartott tagja, vagy *cc*) területén működő egyház nyilvántartásában magyar nemzetiségűként tartják számon. (3) A (2) bekezdésben meghatározott feltételek fennállása okirattal igazolható. A (2) bekezdés *b*)–*c*) pontjában foglalt, okirattal nem igazolható feltételek fennállásáról jogilag nem kötelező erejű tájékoztatás kérhető a szomszédos államban élő magyar közösség által létrehozott szervezettől.]

²⁶ 49/2001. (XII. 29.) BM–KüM együttes rendelet a szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény hatálya alá tartozó személyek igazolványának tartalmi és formai követelményeiről [a) „Magyar igazolvány” a magyar nemzetiségű személy részére, b) „Magyar hozzátartozói igazolvány” a magyar nemzetiségű személy hozzátartozója részére.]

igazolványtípusok, igazolások, nyilvántartó helyek és adatkezelési szabályok járulnak.²⁷ További sajátosságuk, hogy ugyan a magyar igazolvány a „totális” etnikai nyilvántartás elvéből indult ki, az egyes jogosultságok jellege, éppen mert a jogosult kora, foglalkozása, stb. miatt eltérő, nem tudja alkalmazni önmagában az igazolványt, ahhoz egyre újabb okmány-kiegészítőket vezet be (pl. diákigazolvány, pedagógusigazolvány). Önmagában tehát a gyakorlat is jelzi, az alkotmányossági kifogások pedig elvileg is kikezdi az „univerzális, minden ügyben, télen-nyáron alkalmazható kisebbségi regiszter” bevezetését.

- *Szakértői tevékenység.* A kisebbségi oktatás területén megfelelő szakértelemmel rendelkezőket veszik figyelembe. A szabályozás sajátossága, hogy ugyan nem szerepel kifejezetten az illető nemzetiségi hovatartozásának ellenőrzése, a megvallás megkövetelése, de érdemben aligha akad más jelölt a kisebbségi referens, nemzetiségi szakértő, nemzetiségi sakkollégiumi tanár, tankönyvi szakértő munkájának ellátására, illetőleg a nemzetiségi pedagóguspótlékra,²⁸ mint a kisebbséghez tarto-

²⁷ Például 14/2002. (IV. 26.) NKÖM rendelet a szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény hatálya alá tartozó személyeket megillető kulturális kedvezményekről, miszerint az ehhez szükséges igazolás (6. §) tartalmazza: *a)* a jogosult családi és utónévét (a lakóhelye szerinti szomszédos államban hivatalosan – latin betűs írásmóddal – használt módon, magyar nemzetiségű személy esetében magyarul is), születési helyét és idejét, állampolgárságát, *b)* az igazolás sorszámát, *c)* a „Magyar igazolvány” okmányszámát,

d) annak meghatározását, hogy a jogosult könyvtári, levéltári, muzeális vagy közművelődési intézmény dolgozója, 2. Az igénylő neve. Családi névként az igénylő vezetéknevét (pl. Nagy), utónévként a keresztnévét (pl. István) kell bejegyezni az igénylő lakóhelye szerinti szomszédos államban hivatalosan használt formában, valamint magyar nemzetiségű személy esetében magyarul. A névsorrendre vonatkozó négyzetben az igénylő által a szomszédos államban hivatalosan használt névsorrendet kell X-szel megjelölni.

²⁸ 19/2002. (V. 8.) OM rendelet a közoktatási intézmények elhelyezésének és kialakításának építészeti-műszaki követelményeiről („Ha az óvodában nemzeti vagy etnikai kisebbségi nevelés folyik, a tervezési program elkészítéséhez az Országos Szakértői Névjegyzékben szereplő nemzetiségi szakértők) igénybevétele is szükséges”). 26/2002. (V. 17.) OM rendelet a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről („Tankönyvi szakértő és tantárgyi, nemzetiségi referens az lehet, aki az Országos Köznevelési Tanács, illetve az Országos Kisebbségi Bizottság által meghirdetett nyilvános pályázat eredményeként – az oktatási miniszter döntése alapján – öt évre felkerül a tankönyvi szakértői, illetve referensi névjegyzékre. A pályázónak csatolnia kell valamely pedagógiai-szakmai szervezet írásos ajánlását is. A tankönyvi szakértői és a tantárgyi, nemzetiségi referensi névjegyzéket az Oktatási Minisztérium hivatalos lapjában kell megjelentetni.”) 138/1992. (X. 8.) Korm. rendelet a közalkalmazottakról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról a közoktatási intézményekben [14/A. § (1) A kinevezésben feltüntetett további szakképzés hasznosításának mértékétől függetlenül illetménynövekedés illeti meg a pedagógust *g)* a nemzeti, etnikai kisebbség nyelvén folyó óvodai nevelés, iskolai nevelés és oktatás, kollégiumi nevelés esetén, ha az óvodapedagógusi, tanítói, tanári szakképzettség mellett az óvodai nevelés, iskolai nevelés és oktatás, kollégiumi nevelés nyelvének tanítására jogosító óvodapedagógusi, tanítói (nemzetiségi sakkollégiumi), tanári, nyelvtanári” és „*f)* nemzetiségi pótlék annak, aki kisebbségi nyelvű óvodában, iskolában állandó jelleggel, kötelező órájának legalább ötven százalékában kisebbségi anyanyelven nevelő, illetve nevelő és oktató munkát végez;”].

zó. Hallgat tehát a szabályozás, de ez nem jelenti azt, hogy ne lehetne akár önkényes az azonosítás rendje, különösen a pályázati úton betöltendő állásnál.

- **Honosítás.** A magyar nemzetiségűek kedvezményezése érdekében nyilatkozni kell a kérelmezőnek identitásáról, amennyiben a honosítási eljárást megindította. Ez írásbeli nyilatkozatot igényel a külfölditől.²⁹
- **Idegenjog.** A külföldiek magyarországi beutazása, itteni letelepedése, valamint a menedéjkjogi eljárás egyaránt tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek a külföldi nemzetiségének, etnikai hovatartozásának megvallását igényli. Talán mert külföldiekről van szó, kevésbé szűgyenlős a szabályozás: az eljáró hatóság a származást, identitást csak írásban, nyilatkozat, valószínűsítés, de leginkább okirati bizonyíték bemutatása alapján hajlandó azonosítani. A magyar nemzetiség megvallása ezekben az eljárásokban, a törvényben nem jelenik meg (pl. letelepedési eljárásban³⁰), hanem csak a végrehajtást szolgáló rendeletekben, önkéntes adatszolgáltatásként,³¹ hogy a különböző tartózkodási engedélyek, vízumok megszerzésekor előnyt élvezhessen az egyébként a megkülönböztetést tiltó fő szabályokhoz képest. A menekültként elismerését kérőre nincs még efféle rejtett nyomásgyakorlás sem: minden esetben, akár releváns, akár nem, etnikai, vallási, nemzeti hovatartozásáról nyilatkozni kell,³² sőt bizonyítania is kell azt, bár a törvény vagylagosan a valószínűsítéssel is beéri.
- **Jogvédelem.** Gyűjtőfogalomként használjuk mindazokra az esetekre, amelyekben az egyént vagy a kisebbségi csoportot nemzeti, etnikai identitásában, azzal összefüggésben ér hátrány, megkülönböztetés, sérelem. Például a múltban okozott sérelmek miatti károk jelképes kompenzálására hivatott jogszabályok vagy a szabálysértési tényállások (munkavállalók, munkakeresők, szociális ellátottak, gyermekvédelemben részesülők diszkriminálása származásuk miatt) aligha képzelhető el a sérelmet szenvedett azonosítása nélkül.³³ Ugyanakkor e szabályok csak kivételesen

²⁹ 125/1993.(IX.22.) Korm. rendelet a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény végrehajtásáról (a nyomtatványon kitöltendő, hogy „szülöm/nagyszülöm vagy távolabbi felmenőm magyar állampolgár volt, és magyar nemzetiségű vagyok”).

³⁰ 2001. évi XXXIX. törvény a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról [18. § (1) Letelepedés céljából engedélyt az a külföldi kaphat, a) aki beutazásától számítva legalább három éven át megszakítás nélkül jogszerűen és életvitelszerűen Magyarországon tartózkodott; (3) Az (1) bekezdés a) pontjában meghatározott feltétel alól felmentést kaphat az a külföldi, aki tartózkodási vízummal vagy tartózkodási engedéllyel rendelkezik, és b) magyar állampolgár volt, de állampolgársága megszűnt, vagy akinek felmenője magyar állampolgár volt.]

³¹ 25/2001. (XI. 21.) BM rendelet a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény végrehajtásáról (mellékletekben „nemzetisége” kérdés szerepel)

³² 172/2001. (IX. 26.) Korm. rendelet a menekültügyi eljárás részletes szabályairól és a menekültek okmányairól [8. § (1) A szóban előterjesztett kérelemről jegyzőkönyvet kell felvenni, amely tartalmazza a kérelmező a) személyazonosító adatait (nevét, korábbi nevét, álnévét, jelenlegi és korábbi állampolgárságát, hontalanságát, nemét, születési helyét és idejét, anyja nevét); d) nemzeti, nemzetiségi hovatartozására, vallásos meggyőződésére vonatkozó adatot, ha a kérelem indoklásában ilyen adata hivatkozik;].

³³ Lásd például 74/1991. (VI. 10.) Korm. rendelet az 1938–1945 közötti időszakban faji vagy nemzetiségi hovatartozás, illetőleg a nácizmus elleni magatartásuk miatt deportált, munkaszolgálatot teljesített vagy egyéb személyes szabadság korlátozása alatt álló személyek társadalombiztosítási és munkajogi helyzetének rendezéséről, illetőleg 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet az egyes szabálysértésekről (93. §, 96. §, 101. §).

adnak támpontot, miként történik a kisebbséghez tartozás megvallása, a jogosultság kontrollja, noha a köznapokban gyakran előforduló jogsértésekről van szó.

- *Egyéb emberi jogok.* A fentieket, beleértve a faji, etnikai diszkrimináció miatti, a nemzetközi fórumok előtt folyó jogvédelmet is, kiegészíthetjük például a humanitárius jogi³⁴ vagy a bilaterális kisebbségvédelmi egyezményekkel. Különösen az utóbbi egyezmények napi alkalmazásához szükséges lenne a hatóságoknak és maguknak a kisebbségi szervezeteknek is megfelelő azonosíthatósági rendre,³⁵ ám azt nem találjuk. Ennek hiányában csak a panaszok, teljesítetlen kérések száma nő³⁶, a kisebbségvédelmet a szabályozatlanság nem szolgálja.

A tömör áttekintésből sokféle következtetés vonható le, amelyekből a legfontosabbak a következők.

Az Alkotmányban, törvényben, nemzetközi egyezményben biztosított jogok alanyainak azonosításáról, annak rendjéről, a kisebbséghez tartozás nyilvántartásáról, a regisztrációról a hatályos jogszabályok zöme egyáltalán nem rendelkezik. Általában megelégszik a „kisebbségnek minősül” „kisebbséghez tartozó”, „bizonyoságot tesz” stb. kitételrel,³⁷ de előfordul, hogy egyáltalán semmi sincs a szövegben, még a kifejezetten kisebb-

³⁴ Szerencsére Magyarországon ritkán kell alkalmazni például a hadrakelt fegyveres erők sebesültjei és betegek helyzetének javítására vonatkozó genfi egyezményt (2000/17. sz. alatt közzétéve a külügyminisztertől), amely a tisztességgel eltemetés részének tekinteti a sírok nemzetiségi csoportosítását, vagy a hadifoglyokkal való bánásmódra vonatkozó genfi egyezmény (2000/19. sz. alatt közzétéve a külügyminisztertől) szerinti, a nemzetiségi hovatartozás szerinti elhelyezést, orvos biztosítását, esetleg a polgári lakosság háború idején való védelmére vonatkozó genfi egyezményt (2000/20. sz. alatt közzétéve a külügyminisztertől) az internálás, a családjuktól elszakított gyermekek nemzetiségi elhelyezése szempontjából.

³⁵ Vajon hogyan teljesülhetett a Magyar–Horvát Kisebbségi Vegyes Bizottság V. ülésének ajánlása, miszerint „Mindkét Fél tegye lehetővé, hogy a 2001. évi népszámlálás során megfelelő számú horvát, illetve magyar nemzetiségű összeíróbiztos végezhesse tevékenységét a két érintett kisebbség által lakott településeken.” [2179/2001. (VII. 13.) Korm. határozat]

³⁶ Példaként idézzük a Magyar–Ukrán Kisebbségi Vegyes Bizottság IX. ülésén elfogadott ajánlások közül azt, miszerint: „A magyar Fél vizsgálja meg annak a lehetőségét, hogy milyen formában biztosítható a személyi igazolványban szereplő családi, utó- és atyai név ukrán nyelven történő bejegyzése az ukrán nemzetiségű magyar állampolgárok személyi igazolványába, abban az esetben is, ha az illető állampolgár nem rendelkezik a két nyelven kiállított születési anyakönyvi kivonattal. Vizsgálja meg továbbá annak lehetőségét, hogy ilyen kétnyelvű születési anyakönyvi kivonatot kaphasson az a gyermek, akinek a szülei ezt kérik.” [2111/2000. (V. 31.) Korm. határozat 3. pont]

³⁷ Kisebbsvtv. 61. § (1) E törvény értelmében Magyarországon honos népcsoportnak *minősülnek*: a bolgár, a cigány, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán. (2) Amennyiben az (1) bekezdésben felsoroltakon kívül további kisebbség kíván *bizonyoságot tenni* arról, hogy megfelel az e törvényben foglalt feltételeknek, legalább 1000, magát e kisebbséghez tartozónak *valló* választópolgár e tárgy körben a népi kezdeményezését az Országgyűlés elnökéhez nyújthatja be. Az eljárás során a népszavazásról és a népi kezdeményezésről szóló 1989. évi XVII. törvény vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni.

ségeket védő szabályokban sem. Ez a hiány a csak kisebbségeknek és a bárkinek elérhető jogok közötti határt elmossa, és ezáltal a kisebbségi jogok is relativizálódnak.

A szabályozás hiányossága továbbá, hogy nem tesz különbséget alapjog és egyéb jog között. Így az alapjogok gyakorlásánál általában nem marad más támpont, mint a magyar állampolgárság meglétének ellenőrzése.

Feltűnő a különbségtétel a kisebbséghez tartozás megvallása, azonosítása, nyilvántartása terén abból a szempontból, hogy az illető milyen állampolgárságú, illetve nemzeti-szerű személy. Miközben a hazai nemzeti és etnikai kisebbségekkel kapcsolatosan az 1993-ban elfogadott törvény egy igen szigorú, önkorlátozó szabályt fogalmazott meg, tévesen összevonva a megvallás önkéntességét és a különböző joggyakorláshoz nélkülözhetetlen jogalany-azonosítás tilalmát, az alapjoggá vált kisebbségi jogok alkalmazhatóságát is veszélyeztetve ezzel, addig a külföldiektől, noha nem alapjoguk gyakorlásáról van szó, bátran megköveteljük a származási regisztrációt (nyomtatványon kérdés, különösen állampolgársági, idegenrendészeti, magyar igazolványhoz kötött támogatások esetében okirati bizonyítás). A külföldiekben belül önálló esetsoportot jelent a határon túli magyarok helyzete, mert ők csak akkor válhatnak bizonyos, számukra fontos, noha nem alapvető jogok részesévé, ha mintegy büszkén, fejüket felemelve, magyar nemzeti-szerűnek vallják magukat. Másként fogalmazva, a mérce kettősnek tűnik: a hazai kisebbségek jogaihoz bárki, még a többség is hozzáférhet, mert nem azonosítják a jogalanyokat éppen a jogosultak állítólagos védelmében, addig a külföldi csak kivételesen és hatósági mérlegeléssel, vizsgálattal élvezhet bizonyos támogatásokat, kedvezményeket (kivételeket a megszorító rendészeti szabályok alól) kisebbségiként. A külföldiek választhatnak, akarnak-e bizonyos kedvezményekben részesülni, de ennek mintegy „ára” a magyar nemzetiséghez tartozás vállalása (okirati bizonyítás általában kötelező).

Ha mégis létezik a jogalanyok azonosításához szükséges szabály, az gyakran az alapjog gyakorlásának a feltétele. Különösen szembetűnő a kárpótlásnál, menedékjognál a regisztráció okirati bizonyítása, illetve valószínűsítés/bizonyítás, holott jogsérelem helyreállításáról van szó. Létezik továbbá „közvetett azonosítás, regisztráció”, ha például intézményi jogviszony, munkahely, végzettség alapján következtetnek az érintett hovatartozásra. Önkényesnek minősül azonban az objektívnek nem tekinthető körülmény (pl. a gyermekvédelemben talán az életmód, a környezet általi besorolás) alapján elvégezni az azonosítást.

Bizonyos jogoknál (pl. humanitárius jogok, gyermeki jogok, adatkezelési szabályok) nincs jelentősége az állampolgárságnak, hiszen emberi jogi alapokról beszélhetünk.

A hátrányos megkülönböztetésből, nyílt vagy közvetett diszkriminációval szembeni jogvédelem esetén is gyakran hiányoznak az egyértelmű azonosítási szabályok, amelyek a jogvédelem egészét súlytalanná tehetik.

A (hazai) kisebbség megóvására gondoló szigorú, a hatósági nyilvántartást korlátozó rendelkezésekhez képest ellentmondás, hogy a nemzetiségi, etnikai hovatartozást firtató adatgyűjtéshez sem társul tájékoztatás az adatközlés önkéntességéről vagy arról, mely törvény alapján, mi célból kötelező a származásra vonatkozó adat közlése. Nincs erre vonatkozó kötelező törvényi kitétel, és általában hiányzik még a végrehajtási szabályokból is az érdemi felhívás, néhány üdítő kivételtől eltekintve.

A szabályozás lehetséges elemeiről

Az alkotmányosság próbáját kiálló szabályozási modell bizonyosan nem készíthető el az íróasztal mellett, mert ehhez a hazai kisebbségek igényeinek, szerveződésének, a kisebbségi politikának az ismeretére, valamint a téma nyilvános megvitatására is szükség van.

Az alábbiakban illusztrálni szeretnénk, milyen elemekből épülhetne fel a hazai jogalany-azonosítási rendszer.

- Elsőként meg kellene határozni, hogy *mit jelent a jogalany azonosítása*. Gondot okoz, hogy ennek valószínűleg nem lehetséges „egyetlen” módon és univerzálisan alkalmazható meghatározása. A cél, hogy az ember világosan lássa: az azonosítás hiányában nem válhat az adott jogviszony, jogosultság alanyává. Továbbá az azonosítás nem sértheti az érintett személy méltóságát, és más jogviszonyban sem okozhat számára hátrányt.
- Szabályozni kell minden jogviszonyban *az azonosítás módját*. Úgy vélem, ennek az adott jogviszony jellegétől függően kell történnie, de a szabályozás törvényi szintre tartozik. A jóhiszeműség elve alapján általában az ügyfél nyilatkozata elegendő, kiegészítve esetleg a nyilatkozattal szembeni ellenbizonyításra, írásbeliségre vonatkozó szabályokkal. Kivételt jelenthetne, ha az azonosítás nem az ügyfél nyilatkozatán, hanem vélelmen alapul (pl. halasztást nem tűrő intézkedés nem cselekvőképes személy ügyében, vagy ha a gyermek mindenek felett álló érdekében cselekszik a hatóság), esetleg becslésen (pl. a kisebbségnek biztosított szolgáltatás fogyasztóinak pontos felmérése felesleges, a műsor sugárzása vagy a kisebbségi kiadvány állami támogatása e nélkül is működik).
- Rendezést igényel a *regisztráció*. Mivel ennek nincs általánosan elfogadott meghatározása, az alábbiakban az azonosított jogalanyra vonatkozó jogszerű adatkezelést értjük rajta. A szabályozás kitérne arra, szintén törvényi szinten, hogy meddig kell megőrizni az adatokat: az eljárás végéig, vagy a befejezést követő bizonyos ideig, az egyes azonosított jogalanyok adatait mi célból és mennyi időre lehet egyetlen nyilvántartásba belehelyezni, abba ki tekinthet bele. Elképzelhető egyes jogviszonyokra vonatkozóan potenciális jogalanyok adatainak külön kezelése (pl. akikkel szemben nem áll fenn törvényi kizáró ok), illetőleg kifejezetten az adott jogviszonyhoz kapcsolódó nyilvántartásba felvételüket kérőkre az adatkezelés (azaz még semmiféle azonosításon nem mentek keresztül, hanem a nyilvántartásba vételkor végzik el az azonosítást). Másként fogalmazva, a rendszer az „univerzális kisebbségi nyilvántartást” nem tenné lehetővé, éppen a személyes adatok célhoz kötöttsége, épsége és naprakészsége miatt törvényi szintű szabályozást. A regisztráció feltétele lenne az adatkezelési és védelmi szabályok beépítése az adott ágazati/jogviszonyra vonatkozó rendelkezésekbe.
- Végül meg kell határozni az adott jogviszonyról szóló törvényi szabályozásban, hogy *ki végzi a regisztrációt*. Mivel nem beszélhetünk univerzális regisztrációról, ezt jogviszonyonként kell meghatározni. A jogosultság jellegétől, tartalmától nagyban függene, hogy az eljáró hatóság, a kisebbségi önkormányzat (országos vagy helyi), a választási szervek, netán a bíróság végezné az adatkezelést.

Összegzés

A hatályos szabályozás áttekintésekor megállapítható, hogy a jogbiztonságot és az alapjogok érvényesítését egyaránt sérti a mai felemás, többes mércét alkalmazó és erősen hézagos szabályozás. Ennek felszámolása és a joggyakorlás feltételeinek biztosítása a hazai jogalkotó feladata, mert a nemzetközi emberi jogi dokumentumok ehhez csak közvetett segítséget nyújtanak. A többség és a kisebbségek számára is elfogadható, alkotmányos regisztrációs modell kialakítására van szükség, amely egységes elveket követ a nemzeti és etnikai identitás szabad vállalása, valamint a kisebbségi léthez kapcsolódó jo-

gok jogalanyainak azonosítása terén, függetlenül attól, hogy magyar vagy nem magyar nemzetiségűről, külföldiről vagy belföldiről van szó, mégpedig törvényben meghatározott jogi eljárási biztosítékok meghatározásával.

A szabályozási modell sürgetése nem jelenti egyfelől azt, hogy lehetséges és kívánatos lenne az „univerzális kisebbségi regisztráció”, amelyet csak felütünk, bármilyen jogviszonyról is van szó, és máris ellenőrizhető a jogalany, megelőzhető a visszaélés. Másfelől a modell nem foglalná magában azt a kényelmesnek tűnő megoldást, miszerint minden egyes jogviszonyban azonos eljárási, regisztrációs technikákat kell alkalmazni. A modell lényege a kiszámíthatóság, a társadalmi elfogadottság, az elvek, mércék egységessége, a szabályozás törvényi szintje, és az, hogy a jogviszonykénti eltérések ésszerűek és szükségesek (pl. az adott jogviszony sajátossága, rendeltetése, a jogalany „átlagos kisebbséghez”, illetőleg „átlagos többségi jogalanyhoz képest” eltérő jellegével függenek össze).

116/1995. (IX. 28.) Korm. rendelet a Kisebbségek Napjáról

1. § A Magyar Köztársaság Kormánya a kisebbségek társadalmi helyzetét, jogaik védelmét és érvényesítését, a demokrácia fokmérőjének tekinti. Az alkotmányos keretek között Magyarországon tevékenykedő kisebbségek jogait biztosítani kell. Az állam, a társadalom kötelessége a nemzeti és etnikai, vallási kisebbségek mint hagyományőrző és -fejlesztő közösségek támogatása. Elismerésre méltónak tartva a kisebbségek érdekében kifejtett tevékenységet, a Kormány december 18-át a Kisebbségek Napjának nyilvánítja.

2179/2001. (VII. 13.) Korm. határozat a Magyar–Horvát Kisebbségi Vegyes Bizottság V. ülésének ajánlásairól

Mindkét Fél tegye lehetővé, hogy a 2001. évi népszámlálás során megfelelő számú horvát, illetve magyar nemzetiségű összeíróbiztos végezhesse tevékenységét a két érintett kisebbség által lakott településeken.

HONOSÍTÁS

125/1993. (IX. 22.) Korm. rendelet a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény végrehajtásáról

– szülöm (nagyszülöm vagy távolabbi felmenőm) magyar állampolgár volt és *magyar nemzetiségű* vagyok;

VÁLASZTÓJOG

1997. évi C. törvény a választási eljárásról [„*j*” *kisebbségi jelölt*: valamely – a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvény szerinti – nemzeti vagy etnikai kisebbség képviselőjét vállaló független jelölt, illetőleg a kisebbségi szervezet jelöltje”]

**2000/17. Nemzetközi Szerződés a külügyminiszertől
a hadrakelt fegyveres erők sebesültjei és betegei helyzetének javítására vonatkozóan
Genfben, 1949. augusztus 12-én kelt Egyezmény**

Az összeütköző Felek ezenkívül ügyelnek arra, hogy a *halottakat tisztességesen temessék* el; hacsak lehetséges, annak a vallásnak szertartása szerint, amelyhez tartoztak; hogy sírjaik tiszteletben tartassanak; hacsak lehetséges az elhunytak nemzetisége szerint csoportosítsanak; megfelelően karban tartassanak és úgy legyenek megjelölve, hogy azokat mindenkor meg lehessen találni. Ebből a célból az ellenségeskedések kezdetén hivatalos sírszervezetet kell létesíteni, hogy így az esetleges kihantolásokat (exhumálásokat) lehetővé tegyék, és hogy – bármilyen is legyen a sírok elhelyezése – biztosítsák a hullák azonosságának megállapítását és hazájukba való esetleges visszaszállítását. Ezeket a rendelkezéseket kell alkalmazni a hamvakra is, amelyeket a sírszolgálat mindaddig megőriz, amíg az elhunyt hazája nem közli az e tárgyban tenni kívánt végső intézkedéseket.

**2000/19. Nemzetközi Szerződés a külügyminiszertől
hadifoglyokkal való bánásmódra vonatkozóan Genfben,
1949. augusztus 12-én kelt Egyezmény**

A fogva tartó Hatalomnak a *hadifoglyokat* a táborokban vagy táborrészekben nemzetiségükre, nyelvükre, szokásaikra figyelemmel kell *elhelyeznie* azzal a fenntartással, hogy a hadifoglyokat ne válasszák el azoktól a hadifoglyoktól, akik ugyanazon fegyveres erők kötelékébe tartoznak, amelyben ők szolgáltak fogságba esésük időpontjában, kivéve, ha ehhez hozzájárulnak.

A hadifoglyokat elsősorban annak a Hatalomnak az *orvosi személyzete* kezeli, amelyhez tartoznak, éspedig lehetőleg a beteggel azonos nemzetiségű.

A bizalmasnak az általa képviselt hadifoglyokkal azonos nemzetiségűnek kell lennie, ugyanazon nyelven kell beszélnie, és ugyanolyan életmódot kell folytatnia. Ezért a nemzetiségük, nyelvük vagy szokásaik szerint különböző táborrészekben elhelyezett hadifoglyoknak minden részlegben meg kell lennie az előbbi bekezdések rendelkezéseinek megfelelően a *maguk bizalmijának*.

**2000/20. Nemzetközi szerződés a külügyminiszertől
a polgári lakosság háború idején való védelmére vonatkozóan
Genfben, 1949. augusztus 12-én kelt Egyezmény**

Ha a helyi intézmények nem kielégítőek, a megszálló Hatalom tartozik gondoskodni arról, hogy az árva vagy szüleiktől a háború következtében *elszakított gyermekek eltartását és nevelését*, ha nincs közeli rokonuk vagy barátjuk, aki róluk megfelelően gondoskodhatna, lehetőleg ugyanolyan nemzetiségű, nyelvű és vallású személyek vállalják.

A fogva tartó Hatalom köteles a felügyelet alatt tartott személyeket (*internáltakat*) lehetőleg nemzetiségük, nyelvük és szokásaik szerint csoportosítani. Azokat a felügyelet alatt tartott személyeket (internáltakat), akik ugyanannak az országnak az állampolgárai, nem lehet egymástól elkülöníteni csupán azért, mert különböző nyelven beszélnek.

A felügyelet alatt tartott személyeket (internáltakat) lehetőleg azonos nemzetiségű *orvosi személyzetnek* kell kezelnie.

MENEDÉKJOG

**172/2001. (IX. 26.) Korm. rendelet
a menekültügyi eljárás részletes szabályairól
és a menedékesek okmányairól**

8. § (1) A szóban előterjesztett kérelemről jegyzőkönyvet kell felvenni, amely tartalmazza a kérelmező

a) személyazonosító adatait (nevét, korábbi nevét, álnévét, jelenlegi és korábbi állampolgárságát, hontalanságát, nemét, születési helyét és idejét, anyja nevét);

d) nemzeti, *nemzetiségi hovatartozására*, vallásos meggyőződésére vonatkozó adatot, ha a kérelem indokolásában ilyen adatra hivatkozik;

NÉVHASZNÁLAT, OKMÁNYOK

**2111/2000. (V. 31.) Korm. határozat
a Magyar–Ukrán Kisebbségi Vegyes Bizottság IX. ülésén
elfogadott ajánlásokról**

3. A magyar Fél vizsgálja meg annak a lehetőségét, hogy milyen formában biztosítható a *személyi igazolványban szereplő családi, utó- és atyai név ukrán nyelven történő bejegyzése* az ukrán nemzetiségű magyar állampolgárok személyi igazolványába, abban az esetben is, ha az illető állampolgár *nem* rendelkezik a két nyelven kiállított születési anyakönyvi kivonattal.

Vizsgálja meg továbbá annak lehetőségét, hogy ilyen kétnyelvű születési *anyakönyvi kivonatot* kaphasson az a gyermek, akinek a *szülei ezt kéri*k.

**26/2001. (VII. 27.) OM rendelet
a szakmai vizsgáztatás általános szabályairól
és eljárási rendjéről**

6. § (1) A *szakmai vizsga nyelve* magyar, illetőleg a nemzetiségi tanítási nyelvű szakképző iskolákban a *vizsgáló választása szerint magyar vagy a nemzetiség nyelve*, vagy más idegen nyelv. Az idegen nyelven letett szakmai vizsga az államilag elismert nyelvvizsgálóval nem egyenértékű, azt nem helyettesíti.

(4) A *törzslapot* a nemzetiségi iskolában, továbbá ha a vizsgáló a szakmai vizsgán az idegen nyelven kívül más tantárgyból is idegen nyelven köteles vizsgáznia, a magyar nyelven kívül *nemzetiségi és magyar nyelven is* vezetni kell.

37. § (1) Ha a vizsgáló a szakmai és vizsgakövetelménynek megfelelően eredményes szakmai vizsgát tett, a Magyar Köztársaság címerével ellátott, a *2. számú melléklet* alapján készült szakképesítés megszerzését igazoló bizonyítványt (a továbbiakban: bizonyítvány) kap. A bizonyítványt a nemzetiségi iskolában, továbbá ha a vizsgáló a szakmai vizsgán az idegen nyelven kívül más tantárgyból is idegen nyelven köteles vizsgáznia, a magyar nyelven kívül nemzetiségi nyelven is ki kell állítani. Az idegen nyelven kiállított szakmai bizonyítványt államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítványként nem lehet felhasználni. A bizonyítvány kiadásával egyidejűleg a vizsgáló kérésére, névre szóló tanúsító lapot kell kiadnia a vizsgaszervező vezetőjének, amely tartalmazza a kiadott bizonyítvány sorszámát, a törzslap számát, a megszerzett szakképesítést, a törzslapon szerep-

lő adatokkal egyezően a szakmai vizsgarészek és tantárgyak megnevezését, illetőleg az érdemjegyeket és az osztályzatokat.

OKTATÁS

46/2001. (XII. 22.) OM rendelet a Kollégiumi nevelés országos alapprogramjának kiadásáról

= a foglalkozások során hangsúlyt kap a gyermekek irodalmi, képzőművészeti, zenei és vizuális képességeinek fejlesztése, a kollégiumban élő nemzeti, etnikai *kisebbségekhez tartozó tanulók anyanyelvi, nemzetiségi kultúrájukhoz való kötődésének erősítése*; fogyatékos tanulók esetében az érdek-képviselői szervezetek, a speciális művészeti és sportegyesületek megismertetése;

24/1997. (VI. 5.) MKM rendelet az alpműveltségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról

3. § (1) A vizsgázónak legalább hat – három kötelező és három választott, a nemzeti, etnikai kisebbségi oktatásban résztvevőknek négy kötelező és kettő választott – vizsgatantárgyból kell számot adni tudásáról. A választható tantárgyakat – ha a vizsgaszabályzat másképp nem rendelkezik – a megadott tantárgycsoportokból kell kiválasztani (a továbbiakban: kötelezően választható tantárgyak).

(2) A kötelező vizsgatantárgyakból – ha a vizsgaszabályzat másképp nem rendelkezik – minden vizsgázónak számot kell adni a tudásáról. A kötelező vizsgatantárgyak a következők:

- a) magyar nyelv és irodalom (írásbeli és szóbeli),
- b) matematika (írásbeli),
- c) történelem és társadalmi ismeretek (írásbeli és szóbeli),
- d) anyanyelv (nemzetiségi nyelv) és irodalom a nemzeti, etnikai kisebbségi iskolai oktatásban résztvevőknek (írásbeli és szóbeli).

GYERMEKVÉDELEM, GYERMEKI JOGOK

1991. évi LXIV. Törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről

20. cikk

1. Minden olyan gyermeknek, aki ideiglenesen vagy véglegesen meg van fosztva családi környezetétől, vagy aki saját érdekében nem hagyható meg e környezetben, jogosult az állam különleges védelmére és segítségére.

3. Ez a helyettesítő védelem történhet családnál való elhelyezés, az iszlám jog kafalahja szerinti gondnokság, örökbefogadás, illetőleg szükség esetén megfelelő gyermekintézményekben való elhelyezés formájában. A megoldás kiválasztásánál kellően figyelembe kell venni a gyermek nevelésében megkívánt folyamatosság szükségességét, valamint nemzetiségi, vallási, kulturális és nyelvi származását.

30. cikk

Azokban az államokban, amelyekben nemzetiségi, vallási és nyelvi kisebbségek, illetőleg őslakosságból származó személyek léteznek, az őslakossághoz vagy az említett kisebbséghez tartozó gyermek nem fosztható meg attól a jogától, hogy saját kulturális éle-

tét élje, vallását vallja és gyakorolja, illetőleg csoportjának többi tagjával együtt saját nyelvét használja.

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet

a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

1. § (1) A rendelet hatálya kiterjed valamennyi személyes gondoskodást nyújtó ellátásra, az ellátásban részesülő gyermekekre és szülőjére, törvényes képviselőjére, a fiatal felnőttre, továbbá az ellátást nyújtó személyre és intézményre.

53. § (1) Az átmeneti gondozás megkezdésekor – ha az előre láthatólag egy hónapnál hosszabb időtartamú lesz – el kell készíteni a gyermekekre vonatkozó *egyéni gondozási-nevelési tervet*. A terv célja a gyermek gondozásával, nevelésével, családjába történő visszajuttatásával kapcsolatos feladatok részletes megtervezése és az abban részt vevő szakemberek közötti munkamegosztás kidolgozása.

(2) A terv elkészítésekor figyelemmel kell lenni

a) a gyermek testi, lelki állapotára, családi kapcsolataira, *nemzetiségi, etnikai és vallási hovatartozására*,

149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet

a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

(3) A gyermek nemzetiségi, vallási és kulturális hovatartozásának az a gondozási hely felel meg, amely biztosítja

a) a *nemzetiségi és kulturális hovatartozásnak* megfelelő nyelvi és egyéb ismeretek megszerzését és gyakorlását,

b) a vallási hovatartozásnak megfelelő vallási oktatás igénybevételét és a vallás gyakorlását,

c) a nemzetiségi, kulturális és vallási hovatartozásnak megfelelő társadalmi kapcsolatok fenntartását.

SZAKÉRTŐ TEVÉKENYSÉG, MUNKA VILÁGA

19/2002. (V. 8.) OM rendelet

a közoktatási intézmények elhelyezésének és kialakításának építészeti-műszaki követelményeiről

Ha az óvodában nemzeti vagy etnikai kisebbségi nevelés folyik, a tervezési program elkészítéséhez az *Országos Szakértői Névjegyzékben szereplő nemzetiségi szakértő(k)* igénybevétele is szükséges.

26/2002. (V. 17.) OM rendelet a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről

(4) *Tankönyvi szakértő és tantárgyi, nemzetiségi referens* az lehet, aki az Országos Köznevelési Tanács, illetve az Országos Kisebbségi Bizottság által meghirdetett nyilvános *pályázat* eredményeként – az oktatási miniszter döntése alapján – öt évre felkerül a

tankönyvi szakértői, illetve referensi névjegyzékre. A pályázónak csatolnia kell valamely pedagógiai-szakmai szervezet írásos ajánlását is. A tankönyvi szakértői és a tantárgyi, nemzetiségi referensi névjegyzéket az Oktatási Minisztérium hivatalos lapjában kell megjelentetni.

138/1992. (X. 8.) Korm. rendelet
a közalkalmazottakról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról
a közoktatási intézményekben

14/A. § (1) A kinevezésben feltüntetett további szakképesítés hasznosításának mértékétől függetlenül illetménynövekedés illeti meg a pedagógust

g) a nemzeti, etnikai kisebbség nyelvén folyó óvodai nevelés, iskolai nevelés és oktatás, kollégiumi nevelés esetén, ha az óvodapedagógusi, tanítói, tanári szakképzettség mellett az óvodai nevelés, iskolai nevelés és oktatás, kollégiumi nevelés nyelvének tanítására jogosító óvodapedagógusi, tanítói (nemzetiségi *szakkollégiumi*), tanári, nyelvtanári,

f) *nemzetiségi pótlék* annak, aki kisebbségi nyelvű óvodában, iskolában állandó jelleggel, kötelező órájának legalább ötven százalékában kisebbségi anyanyelven nevelő, illetve nevelő és oktató munkát végez;

MAGYAR IGAZOLVÁNY

49/2001. (XII. 29.) BM–KüM együttes rendelet
a szomszédos államokban élő
magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény hatálya alá tartozó személyek
igazolványának tartalmi és formai követelményeiről

- a)* „Magyar igazolvány” a magyar nemzetiségű személy részére,
b) „Magyar hozzátartozói igazolvány” a magyar nemzetiségű személy hozzátartozója részére.

318/2001. (XII. 29.) Korm. rendelet
a magyar igazolvány és a magyar hozzátartozói igazolvány
kiadásával kapcsolatos eljárásról

4. § (1) A „Magyar igazolványt” kérelmező számára a lakóhelye szerinti államban működő magyar diplomáciai és konzuli képviselet igazolást állít ki a (2) bekezdésben meghatározott feltételek teljesítése esetén.

(2) Az igazolás annak a Sztv. hatálya alá tartozó kérelmezőnek adható ki, aki

a) a magyar nemzeti közösséghez való tartozását a „Magyar igazolvány” iránti kérelem benyújtásával kinyilvánította, továbbá

b) tud magyar nyelven; vagy

c) a lakóhelye szerinti állam

ca) magát magyar nemzetiségűnek valló személyként tartja nyilván, vagy

cb) területén működő, magyar nemzetiségű személyeket tömörítő szervezet nyilvánított tagja, vagy

cc) területén működő egyház nyilvántartásában magyar nemzetiségűként tartják számon.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott feltételek fennállása okirattal igazolható. A (2) bekezdés *b)-c)* pontjában foglalt, okirattal nem igazolható feltételek fennállásáról jogilag nem kötelező erejű tájékoztatás kérhető a szomszédos államban élő magyar közösség által létrehozott szervezettől.

**14/2002. (IV. 26.) NKÖM rendelet
a szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény
hatálya alá tartozó személyeket megillető kulturális kedvezményekről**

6. § Az igazolás tartalmazza:

- a)* a jogosult családi és utónevét (a lakóhelye szerinti szomszédos államban hivatalosan – latin betűs írásmóddal – használt módon, magyar nemzetiségű személy esetében magyarul is), születési helyét és idejét, állampolgárságát,
- b)* az igazolás sorszámát,
- c)* a „Magyar igazolvány” okmányszámát,
- d)* annak meghatározását, hogy a jogosult könyvtári, levéltári, muzeális vagy közművelődési intézmény dolgozója,

2. Az igénylő neve. Családi névként az igénylő vezetéknévét (pl. Nagy), utónévként a keresztnévét (pl. István) kell bejegyezni az igénylő lakóhelye szerinti szomszédos államban hivatalosan használt formában, valamint *magyar nemzetiségű személy* esetében magyarul. A névsorrendre vonatkozó négyzetben az igénylő által a szomszédos államban hivatalosan használt névsorrendet kell X-szel megjelölni.

DÍJAK

**11/1999. (I. 29.) FVM rendelet
a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által adományozható díjakról
és más elismerésekről**

(2) E rendeletben foglalt szakmai elismerésben külföldön élő magyar állampolgárok, illetve magyar nemzetiségű, nem magyar állampolgárok is részesíthetők.

(3) Külföldi állampolgár díjazása és más elismerése esetén a külügyminisztert előzetesen tájékoztatni kell.

KÜLFÖLDIEK BEUTAZÁSA, TARTÓZKODÁSA

**25/2001. (XI. 21.) BM rendelet
a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény
végrehajtásáról**

nyilatkozat arról, hogy nemzetiségi adatait kezeljék
pl. vízum, meghívólevél, tartózkodási engedély kérelmlapja

KÁRPÓTLÁS

(5) Az e rendelet hatálya alá nem tartozó 1938–1945 közötti időszakban faji vagy nemzetiségi hovatartozás vagy a nácizmus elleni magatartásuk miatt deportált, munkaszolgá-

latot teljesített vagy egyéb személyes szabadság korlátozása alatt állt személyek kárpótlásáról külön jogszabály rendelkezik.

74/1991. (VI. 10.) Korm. rendelet
az 1938-1945 közötti időszakban faji vagy nemzetiségi hovatartozás,
illetőleg a nácizmus elleni magatartásuk miatt deportált,
munkaszolgálatot teljesített vagy egyéb személyes szabadság korlátozása alatt állt
személyek társadalombiztosítási és munkajogi helyzetének rendezéséről

1. § (1) Annak a személynek a nyugellátását, baleseti nyugellátását – ide nem értve a baleseti járadékot -, továbbá a nyugdíjfolyósító szerv által folyósított nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátását, aki faji, nemzetiségi hovatartozás vagy a nácizmussal szembenállása miatt 1938 és 1945 között

- a) deportált volt, vagy
- b) munkaszolgálatot teljesített, vagy
- c) gettóba kényszerítették, vagy akit
- d) internáltak, illetve kitelepítettek

az 1945 és 1963 között törvénytörő módon elítéltek, 1956-os forradalommal és szabadságharcral összefüggésben elítéltek, valamint a korábbi nyugdíjsökkentés megszüntetéséről, továbbá az egyes személyes szabadságot korlátozó intézkedések hatálya alatt állt személyek társadalombiztosítási és munkajogi helyzetének rendezéséről szóló 93/1990. (XI. 21.) Korm. rendelet (továbbiakban: R.) 1. § (3) bekezdésének és a 2. § (1)–(3) bekezdésének megfelelő alkalmazásával fel kell emelni.

JOGVÉDELEM

218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet
az egyes szabálysértésekről

A munkavállaló hátrányos megkülönböztetése

93. § (1) Az a munkáltató, aki

a) a munkavállaló alkalmazását nemre, korra, nemzetiségre, fajra, származásra, vallásra, politikai meggyőződésre, munkavállalói érdek-képviselői szervezethez való tartozásra, vagy ezzel összefüggő tevékenységre való tekintettel, továbbá minden egyéb, a munkaviszonnyal össze nem függő körülmény miatt jogellenesen megtagadja,

b) a munkavállalók között az a) pontban foglaltak miatt hátrányos megkülönböztetést alkalmaz,

százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Magán-munkaközvetítés szabályainak megsértése

96. § (1) Az a magán-munkaközvetítő, aki

a) a jogszabályban meghatározott feltételek hiányában magán-munkaközvetítői tevékenységet folytat,

b) a munkát keresők között nemük, koruk, családi vagy fogyatékos állapotuk, nemzetiségük, fajuk, származásuk, vallásuk, politikai meggyőződésük, munkavállalói érdek-képviselői szervhez tartozásuk vagy ezzel összefüggő tevékenységük, továbbá minden

egyéb, a foglalkozással össze nem függő körülmény miatt hátrányos megkülönböztetést alkalmaz,

c) jogszabály által meghatározott tilalomba ütköző munkavégzésre munkát keresőt közvetít,

d) nem létező állásba, valamint olyan állásba, (illetve a munkáltató azon telephelyén lévő állásba) közvetít, ahol sztrájk van, a sztrájkot megelőző egyeztetés kezdeményezésétől a sztrájk befejezéséig,

e) jogszabálysértő feltételeket tartalmazó munkaerőigényt elégít ki,

Egészségügyi, szociális és gyermekvédelmi tevékenység jogosulatlan végzése

101. § (1) Aki

a) külön jogszabályban meghatározott működési engedély hiányában egészségügyi szolgáltatást, személyes gondoskodással járó gyermekjóléti, gyermekvédelmi, illetőleg szociális szolgáltatást nyújt,

b) az a) pontban meghatározott ellátásban részesülő személyt neme, nemzetisége, etnikai csoporthoz való tartozása, lelkiismereti, vallási vagy politikai meggyőződés, származása, vagyoni helyzete, cselekvőképességének hiánya vagy korlátozottsága miatt hátrányos helyzetbe hoz,

ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

1969. évi 8. törvényerejű rendelet

**A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről
New Yorkban 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény
kihirdetéséről**

1. Ezen egyezmény szövegében a „faji megkülönböztetés” kifejezés minden olyan különbségtételt, kizárást, megszorítást vagy előnyben részesítést jelent, amelynek alapja a faj, a szín, a leszármazás, a nemzetiségi vagy etnikai származás, és amelynek célja vagy eredménye politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális téren vagy a közélet bármely más terén az emberi jogok és alapvető szabadságjogok elismerésének, egyenrangú élvezetének vagy gyakorlásának megsemmisítése vagy csorbítása.

**Mely jogviszonyokban és miért kerül sor
a nemzetiség megváltására?**

Jogviszony	Nem alapjog gyakorlása, kedvezmény érdekében (lehetséges)	Alapjog gyakorlásának feltétele (kötelező, még ha nem is rögzítik módját)	Magyar ap. (kisebbségi)	Külföldi
Népszámlálás	X		X	X
Statisztika				
Adatkezelés	X	X	X	X

Jogviszony	Nem alapjog gyakorlása, kedvezmény érdekében (lehetséges)	Alapjog gyakorlásának feltétele (kötelező, még ha nem is rögzítik módját)	Magyar ág. (kisebbségi)	Külföldi
Humanitárius jog		X	X	
Névhasználat		X	X	
	X			X (magyar nemzetiségű)
Személyi igazolvány		X	X	X (egyres külföldiek rendelkezhetnek vele)
Kétnyelvű személyi okmányok		X	X	
Kisebbségi oktatás		X (iskolai törzslap)	X	
		X (már a képzésben vesz részt)	X	
Szakképzés		X (iskolai törzslap)	X	
Kisebbségi választójog		X	X	
Önkormányzati választójog		X (aktív)		
Gyermekvédelem, gyermeki jogok		X	X	X
Kárpótlás		X	X	X (bizonyos esetekben)
Magyar igazolvány	X (kérelemre)			X (magyar nemzetiségű)
Hozzá tartozói igazolvány	X			X (nem szükségképpen magyar nemzetiségű)

Jogviszony	Nem alapjog gyakorlása, kedvezmény érdekében (lehetséges)	Alapjog gyakorlásának feltétele (kötelező, még ha nem is rögzítik módját)	Magyar ág. (kisebbségi)	Külföldi
Honosítás	X			X (magyar nemzetiségű)
Letelepedés	X			X (magyar nemzetiségű)
Külföldiek beutazása, tartózkodása	X			X (valószínűleg előny a magyar nemzetiség, de nincs rá utalás)
Menedékjog		X		X
Szakértői tevékenység		X (munkához, vállalkozáshoz való jog)	X (?)	
Díjakban részesülés	X		X	X (magyar nemzetiségű)
Jogvédelem				
Szabálysértési feljelentés		X	X	X
Faji diszkrimináció miatti panasz		X	X	X
Bilaterális (kisebbségvédelmi) egyezmény	X	X	X	
Többoldalú kisebbségi egyezmények	X	X	X	